

XII

Не міг нічого думать Гарісчандра,
Розпука, мов гадюка, ссала серце
І мозок бідного. А далі встав
І, мов безумний, знов зачав кричати.

Г а р і с ч а н д р а

Гей-гей, купці! Сходіться! Подивіться!
Кому такий, як я, невольник здався,
Купіть мене! До всякої послуги
Спосібний, до найтяжчої роботи!

І знов юрба цікавая зібралась
Довкола нього, та ніхто з купців
Не наближався. Враз поспішно всі
Розскочились і вулицю зробили.
До Гарісчандри просто йшов купець,
Якого, певно, він не сподівався.
Се був чандал — псобійник, кат і сторож
Кладовища, огидлива поява.
Вонючий, волохатий-стрипіхатий,
Немов у кабана, два кли із рота
Стирчали, з шкур шакалів одержище,
На голові вінок мав, з трупа знятий,
В руках на шнурі псів цілую низку,
Наловлених по городу, волік.
Оцей купець, котрого дотик сам
Нечистий і страшний, мов гріх смертельний,
На Гарісчандри крик підбіг живенько.

Ч а н д а л

Мені, мені невольника потрібно!
Скажи, небоже, швидко, кільки хочеш
За себе взять? Я дам! У мене грошей
Досить. А праці не лякайся моєї!
Тобі у мене, синку, добре буде.

Гарісчандра

Хто ти, страшна, невидана появо?

Чандал

Ого, невидана? Мене, небоже,
Всі знають в гарнім місті тім. Я пан
Великий, хоч усім смертельним служу.
Кому дасть бог чи то на паль попасти,
Чи то на шибеницю, чи під меч,
Той все через мої проходить руки.
І ще, небоже, не було нікого,
Щоб жалувавсь на кепську обслугу.
А ті, котрим бог дасть без мене вмерти,
Також по смерті йдуть до мене. Я
Остатне ліжко стелю їм — з огню,
Остатню плату дістаю від них:
Сорочку з умерлого, покривало
І що там ще лучиться. Ну, а так,
Крім того, бачиш, песиків ловлю
По городу — також спасенне діло,
Шакалів б'ю — їх там у моім місті
На кладовищі коло трупів купи,
Так що й заснути не дають. Ходи,
Небоже! Гарно будем жити разом!

Гарісчандра

Рятуй мене, високий Індра! Стати
Невольником нечистого чандала —
Значить навіки стратить тіло й душу,
Значить спуститься на найглибше дно
Пониження й погорди! Ні, нізачо
Сього не вчиню! Краще вже нехай
Клене мене аскет, нехай відразу
Проклін його мене на попіл спалить,
А в сю огидну службу не піду!

Ледве се вимовив, аж Вісвамітра
Явився. Гнівом запалали очі
Аскета, хмара на чолі лягла.

Вісвамітра

Ну, що ж, чандал отсей, як чую, хоче
Велику суму дати за тебе. Чом же

Її не хочеш взяти і заплатити
Мені належну суму за мій окуп?

Гарісчандра

Святий аскет! Адже царський рід мій!
Неволя у чандала осквернить
На віки вічні і мене самого,
І весь мій рід, і все моє ім'я.

Вісвамітра

Брахманцеве ж прокляття живо спалить
Тебе, в огонь пекельний вкине твоїх
Всіх предків і потомків. Вибирай!

Гарісчандра

Нещасний я! І вибору мені
Немає! Змилуйся, святий аскет!
Ось клінно я до твоїх ніг паду,
Твої коліна обіймаю, порох
Слізьми змиваю з твоїх стіп. Помилуй
Мене! Не погубляй з душею й тілом!
За довг, що винен я тобі, прийми
Ти сам мене в невольники! Без слова,
Без волі власної я все готов
Робить для тебе до самої смерті.

Вісвамітра

Ану, коли в неволю ти мені віддався,
То я з тобою, як з невольником,
Зробити можу по своїй впадоби.
І ось чандалу сьому я тебе
За золоту суму продаю.

Аж скочив з радості чандал. І зараз,
Відрахувавши гроші Вісвамітрі,
Невольника свого Гарісчандру
Зв'язав тим самим шнуром, на котрому
Були нанизані собаки. Мов мертвий,
Давав усе робить з собою бідний,
Стояв, немов осліпши і оглухши,
Аж поки палки довгої ударом
Чандал не пробудив його. Отак,
То тягнути, то палкою б'ючи

Його й собак посполу, серед грубих,
Огидних жартів, насміхів, пісень,
Чандал потяг за город, де стояло
Кладовище, страшнее місто вмерших.